9. 6. 2005

ID: 33902

Mezitímní rozsudek a předběžná otázka

Za základ projednávané věci, o němž soud může rozhodnout mezitímním rozsudkem, je nutno zpravidla považovat všechny sporné otázky vyplývající z uplatňovaného návrhu, které musí soud posoudit, má-li o věci rozhodnout, s výjimkou výše nároku. Rozhodnutím o základu projednávané věci není řešení předběžné otázky pro rozhodování o věci samé. Posouzení předběžné otázky nemůže být vyjádřeno formou výroku, nýbrž se může projevit jen ve způsobu rozhodnutí o nároku ve věci samé a může být uvedeno jen v odůvodnění rozsudku.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 1038/2003, ze dne 10.11.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně E. J., zastoupené advokátem, proti žalovanému L., výrobnímu družstvu t. a č., zastoupenému advokátem, o 94.322,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Liberci pod sp. zn. 13 C 826/98, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci ze dne 20. listopadu 2002 č.j. 35 Co 414/2002-101, tak, že rozsudek krajského soudu a rozsudek Okresního soudu v Liberci ze dne 15. května 2002 č.j. 13 C 826/98-86 se zrušují a věc se vrací Okresnímu soudu v Liberci k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobkyně se domáhala, aby jí žalovaný zaplatil 95.629,- Kč s 19% úrokem od 1.10.1996 do zaplacení. Žalobu odůvodnila tím, že od roku 1981 pracovala u žalovaného, naposledy jako vedoucí střediska ve V., a že dne 30.1.1996 jí dal žalovaný výpověď z pracovního poměru, která byla „rozsudkem Okresního soudu v Děčíně č.j. 8 C 1063/96-22 ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem č.j. 10 Co 239/98-28“ shledána neplatnou. Po žalovaném požadovala doplatek mzdy za únor a březen 1996 (kdy běžela „domnělá výpovědní lhůta“ a žalovaný jí „jednostranně snížil mzdu“) ve výši 10.045,13 Kč, a protože žalovanému dopisem ze dne 14.2.1996 oznámila, že trvá na pokračování pracovního poměru, požadovala rovněž náhradu mzdy z neplatného rozvázání pracovního poměru za duben až září 1996, kdy byla bez zaměstnání, ve výši 85.583,61 Kč.

Okresní soud v Liberci (poté, co usnesením ze dne 15.5.2002 č.j. 13 C 826/98-85 z důvodu částečného zpětvzetí žaloby zastavil řízení v části, v níž se žalobkyně domáhala zaplacení mzdy za březen 1996 ve výši 1.307,- Kč s příslušenstvím) mezitímním rozsudkem ze dne 15.5.2002 č.j. 13 C 826/98-86 rozhodl, že „nárok žalobkyně na zaplacení mzdy za 21 odpracovaných dnů v měsíci únoru 1996 a to ve výši vypočtené ze základní hrubé mzdy 11.000,- Kč měsíčně, a dále nárok žalobkyně na náhradu mzdy za období od 1.4.1996 do 30.9.1996 ve výši průměrného výdělku zjištěného za rozhodné období od 1.1.1996 do 31.3.1996 po odečtení částky, která byla žalobkyni vyplacena Úřadem práce v D., dislokovaným pracovištěm v R., jako uchazeče o zaměstnání z titulu hmotného zabezpečení, a to včetně úroků z prodlení za dobu od 1.10.1996 do zaplacení je opodstatněn“, a vyslovil, že o výši nároku a o nákladech řízení bude rozhodnuto v konečném rozsudku. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalobkyni náleží mzda za únor 1996 ve výši dohodnuté mezi účastníky v dodatku k pracovní smlouvě ze dne 1.1.1994 a že s ohledem na neplatné rozvázání pracovního poměru přísluší žalobkyni i náhrada mzdy za duben až září 1996 ve výši vypočtené shora uvedeným způsobem.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci rozsudkem ze dne 20.11.2002 č.j. 35 Co 414/2002-101 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že „je opodstatněn nárok žalobkyně: 1) na zaplacení mzdy za 17 pracovních dnů v únoru 1996 ze základní hrubé mzdy 11.000,- Kč, s úrokem z prodlení za dobu od 1.10.1996. 2) na náhradu mzdy za období od 1.4.1996 do 30.9.1996 ve výši průměrného výdělku zjištěného za poslední čtvrtletí roku 1995, aniž by bylo odečítáno vyplacené hmotné zabezpečení uchazeče o zaměstnání“; současně vyslovil, že o výši nároku a nákladech řízení bude rozhodnuto konečným rozhodnutím. Odvolací soud přisvědčil závěru soudu prvního stupně, že s ohledem na neplatnost jednostranného odstoupení žalovaného od smluvní mzdy ke dni 24.1.1996 i neplatnost odvolání žalobkyně z funkce vedoucí střediska V. [jde o právní úkony neplatné pro rozpor se zákonem ve smyslu ustanovení § 242 odst. 1 písm. a) zák. práce] náleží žalobkyni mzda za únor 1996 podle dodatku k pracovní smlouvě ze dne 1.1.1994, avšak vzhledem k absenci žalobkyně ve dnech 26. až 29.2.1996 toliko za 17 pracovních dní.

Za správný odvolací soud považoval rovněž závěr soudu prvního stupně, že žalobkyni přísluší ve smyslu ustanovení § 61 odst. 1 zák. práce náhrada mzdy z neplatného rozvázání pracovního poměru za období od dubna do září 1996, ovšem nikoli ve výši průměrného výdělku dosaženého žalobkyní v prvním čtvrtletí roku 1996, ale - s ohledem na skutečnost, že nárok na náhradu mzdy žalobkyni vznikl dnem 14.2.1996, kdy oznámila žalovanému, že trvá na dalším zaměstnávání, a protože rozhodujícím pro výpočet náhrady mzdy je předchozí kalendářní čtvrtletí před vznikem nároku - ve výši průměrného výdělku zjištěného za poslední čtvrtletí roku 1995. Jelikož z ustanovení § 61 zák. práce vyplývá, že zaměstnavatel je povinen náhradu mzdy poskytnout v plné výši, nepřichází v úvahu odpočet vyplaceného hmotného zabezpečení uchazeče o zaměstnání, neboť – jak odvolací soud zdůraznil - „bylo by v rozporu s uvedeným ustanovením, pokud by měl zaměstnavatel poskytnout méně, přičemž zbytek by za něj byl doplacen ze státních prostředků formou podpory v nezaměstnanosti“.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost spatřoval v „zásadním významu“ napadeného rozhodnutí. Namítal, že „zcela uspokojivě na mnoha příkladech doložených listinnými důkazy“ prokázal, že žalobkyně v době od ledna do března 1996 řádně nevykonávala funkci vedoucí provozovny, pro kterou byla sjednána smluvní mzda (opakovaně neplnila základní pracovní povinnosti - vykazovala neomluvené absence, nedodržovala pracovní dobu, neoprávněně zadržovala hotovost v pokladně a „způsobovala tím žalovanému jako družstvu morální a finanční škodu“), a proto jí podle jeho názoru nenáleží za tuto nevykonanou práci žádná mzda, „natož ve sjednané výši 11.000,- Kč“; z provedených důkazů ostatně vyplývá, že „žalovaný žalobkyni ve skutečnosti v I. čtvrtletí roku 1996 přeplatil na mzdě celkem o 4.900,- Kč“, respektive o 1.533,- Kč. Odvolací soud však při posuzování odvedené práce vycházel toliko z údajů vykázaných na docházkovém lístku (resp. ročním mzdovém listu), „čímž zcela opomenul důkazy žalovaného o konkrétně nesplněných pracovních úkolech žalobkyně“. Dovolatel dále vyslovil názor, že oznámení žalobkyně o tom, že trvá na dalším zaměstnávání učiněné dopisem ze dne 14.2.1996 „výslovně a vědomě“ adresovaným „běžnému zaměstnanci“ Ing. H. (odvolanému členu představenstva žalovaného), nelze považovat za platný právní úkon, neboť nebyl doručen ani adresován statutárnímu orgánu (představenstvu) žalovaného, „které jediné mohlo vyvodit příslušný závěr z této korespondence“. Navíc prokázal písemnými listinami (především ročním mzdovým listem r. 1996 a docházkovým listem za únor), že žalobkyni umožnil pracovat i po doručení tohoto dopisu; žalobkyně však tuto možnost odmítla, když „před zástupci statutárního orgánu žalovaného, kteří s ní chtěli nejen tuto věc přímo na pracovišti projednat, utekla“. Žalovaný dále dovozoval, že žalobkyni „fakticky“ vznikl nárok na náhradu mzdy z neplatného rozvázání pracovního poměru až od prvního dne ztráty zaměstnání, tedy dne 1.4.1996, a že proto je podle jeho názoru rozhodným čtvrtletím pro stanovení průměrného výdělku I. čtvrtletí roku 1996. Kromě toho vyslovil nesouhlas i se závěrem odvolacího soudu o neplatnosti odvolání žalobkyně z funkce, neboť - jak zdůraznil – žalobkyně „nijak neprokázala“, že byla do funkce vedoucí provozovny „vůbec někdy platně jmenována statutárním orgánem družstva“, a nelze ani zpochybňovat účinky doručení odvolání žalobkyně z funkce, které bylo ke dni 4.3.1996 „provedeno v souladu s § 266a odst. 3 zák. práce“. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o.s.ř.) a že jde o rozsudek, proti kterému je dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř. přípustné, přezkoumal věc bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Podle ustanovení § 152 odst. 1 o.s.ř. rozsudkem rozhoduje soud o věci samé. Zákon stanoví, kdy soud rozhoduje ve věci samé usnesením.

Podle ustanovení § 152 odst. 2 o.s.ř. rozsudkem má být rozhodnuto o celé projednávané věci. Jestliže to však je účelné, může soud rozsudkem rozhodnout nejdříve jen o její části nebo jen o jejím základu.

Pojem „věc sama“ je právní teorií i soudní praxí vykládán jednotně jako věc, která je tím předmětem, pro nějž se řízení vede. V řízení, v němž jde o to rozhodnout spor o právo mezi účastníky, kteří stojí proti sobě v postavení žalobce a žalovaného, je tedy za věc samu (v teorii se uvádí také věc hlavní) pokládán nárok uplatněný žalobou, o němž má být v příslušném řízení věcně rozhodnuto (srov. též usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 2.12.1997 sp.zn. 2 Cdon 774/97 uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek roč. 1998, pod č. 61). Účastník, jehož peněžitý nárok nebyl včas a řádně uspokojen, nepochybně může požadovat úroky z prodlení. Je však třeba mít na zřeteli, že úroky z prodlení - jsou-li uplatněny vedle neuspokojeného nároku a netvoří-li předmět samostatné žaloby - mají jako příslušenství uplatněné pohledávky akcesorickou povahu. Protože mezitímním rozsudkem lze rozhodnout jen o důvodnosti základu věci samé a protože úroky z prodlení jako vedlejší závislý nárok netvoří součást věci hlavní, je již z tohoto důvodu vyloučeno, aby bylo rozhodováno o opodstatněnosti nároku ve věci samé „s úrokem z prodlení za dobu od 1.10.1996“, jak se stalo v posuzované věci.

Souhlasit však nelze ani s pojetím „základu věci“, jak z něho v napadeném rozhodnutí vychází odvolací soud.

Zákon - za podmínky, že je to účelné – připouští, aby soud rozhodl samostatným rozsudkem jen o základu projednávané věci a aby o výši nároku rozhodl v rozsudku konečném. Soudní praxe dospěla již v minulosti k závěru, že za základ projednávané věci, o němž soud může rozhodnout mezitímním rozsudkem, je nutno zpravidla považovat všechny sporné otázky vyplývající z uplatňovaného návrhu, které musí soud posoudit, má-li o věci rozhodnout, s výjimkou výše nároku. Rozhodnutím o základu projednávané věci není řešení předběžné otázky pro rozhodování o věci samé. Posouzení předběžné otázky nemůže být vyjádřeno formou výroku, nýbrž se může projevit jen ve způsobu rozhodnutí o nároku ve věci samé a může být uvedeno jen v odůvodnění rozsudku (srov. Sborník I, Nejvyšší soud o občanském soudním řízení v některých věcech pracovněprávních, občanskoprávních a rodiněprávních, SEVT, Praha 1974, str. 116).

V projednávané věci žalobkyně uplatnila nárok na mzdu za měsíc únor 1996 a na náhradu mzdy z důvodu neplatného rozvázání pracovního poměru za dobu od 1.4. 1996 do 30.9.1996. Odvolací soud se sice správně zabýval otázkou, zda žalovaný důvodně snížil žalobkyni mzdu na úroveň minimální mzdy a zda, popř. od kterého okamžiku, vznikl žalobkyni nárok na náhradu mzdy podle ustanovení § 61 zák. práce. Podstatou jeho rozhodnutí však není deklaratorní výrok o tom zda je opodstatněn základ uvedených nároků (nároku na doplatek mzdy za měsíc březen 1996 a nároku na náhradu mzdy za dobu od 1.4.1996 do 30.9.1996), nýbrž jde svojí povahou - jak je to zřejmé z rozsudečného výroku - o rozsudek konečný, který řeší jednak předběžné otázky pro určení výše uplatněných nároků (otázku rozhodného období pro výpočet průměrného výdělku, vliv hmotného zabezpečení uchazeče o zaměstnání na výši náhrady za ztrátu na výdělku) a jednak dává návod k výpočtu výše nároku na doplatek mzdy způsobem, který je neurčitý jen potud, že jeho numerické vyčíslení se stává záležitostí již jen mechanického výpočtu.

Protože rozsudek odvolacího soudu není správný, Nejvyšší soud České republiky - aniž by se mohl zabývat věcí samou - jej zrušil (§ 243b odst. 2 část věty za středníkem o.s.ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud České republiky i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta druhá o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Nájem bytu
- Nároky pozůstalých (exkluzivně pro předplatitele)
- Odpovědnost státu za újmu (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Doručování
- Zastoupení
- Zánik závazku
- Zadržovací právo
- Insolvenční řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Nemajetková újma, nutná obrana (exkluzivně pro předplatitele)